

**V ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР
ЗА МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
«АРХЕТИПІКА І ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ:
РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА НОРМАТИВНІ ПРАКТИКИ»,
13 червня 2014 р., м. Київ, Україна**

13 червня 2014 р. у Національній академії державного управління при Президентові України відбувся П'ятий теоретико-методологічний семінар за міжнародною участю та Другий міжнародний конкурс молодих науковців «Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики».

Метою заходу стало об'єднання міждисциплінарних зусиль дослідників, які працюють у різних галузях соціального та гуманітарного знання, а також обговорення теоретико-методологічних засад впливу архетипів на сучасне державне управління. У науковому зібранні взяли участь науково-педагогічні співробітники, працівники, слухачі, аспіранти, докторанти Національної академії, Дніпропетровського, Львівського, Одеського, Харківського регіональних інститутів державного управління Національної академії, представники провідних вітчизняних і зарубіжних вищих навчальних закладів, громадських організацій, експерти, науковці.

Учасників привітали Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки та освіти Лілія Гриневич, Президент Британської академії освіти Сергій Котов-Дарті.

Відкриваючи роботу семінару, віце-президент Національної академії Марина Білинська зазначила, що у стінах академії зародилася і успішно розвивається наукова школа міждисциплінарного напрямку та міжнародний конкурс молодих учених. Сьогодні Українська школа архетипіки об'єднує понад 150 докторів і кандидатів наук, аспірантів, докторантів, магістрантів і незалежних дослідників, які є представниками найважливіших сфер соціально-гуманітарного знання з 12 країн світу. Марина Білинська підкреслила, що П'ятий теоретико-методологічний семінар за міжнародною участю і Другий міжнародний конкурс молодих науковців – новий етап розвитку Української школи архетипіки, становлення нових талановитих вчених і вагомий внесок у розвиток сучасної національної науки державного управління, майданчик для ініціації діалогу та взаєморозуміння, розвитку толерантності та взаємоповаги.

Костянтин Ващенко, перший віце-президент Національної академії, відзначив, що нинішній теоретико-методологічний семінар зібрав поважну аудиторію з представників різних галузей наукового знання, що надзвичайно важливо для обговорення проблем державного управління як синтезуючої науки. За словами Костянтина Ващенка, задекларована Президентом і Урядом України політика у сфері європейської інтеграції, проведення суспільно-політичних і соціально-економічних реформ потребують негайного реформування державного управління. Акценти мають бути зміщені у бік забезпечення прав та інтересів людини і громадянина, пошуку синергетичної взаємодії між владою та громадянами. На думку першого віце-президента Національної академії, побудова нової моделі глобального простору немінуча, водночас Україні потрібно подолати архетип «хуторянства» в державному управлінні для того, щоб посісти належне місце в сучасному світовому порядку.

Перший заступник директора Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії Олег Амосов зазначив, що публічне адміністрування в Україні переживає складну трансформацію та супроводжується низкою проблем, які стосуються створення науково-методологічного підґрунтя публічного адміністрування, усвідомлення його провідної ролі в процесі здійснення регіонального управління та місцевого самоврядування. Олег Амосов висловив переконання, що дослідження архетипів прямої демократії в

рамках публічного адміністрування дозволить забезпечити підвищення ефективності прийнятих рішень на рівні територіальних громад, знизити трансакційні витрати при реалізації функцій адміністрування, включити в управлінські процеси інтелектуальний потенціал носіїв влади – народу.

На пленарному засіданні теоретико-методологічного семінару учасниками було представлено доповіді, що розкривали питання архетипів влади та сучасної демократії, соціокультурного підґрунтя людського потенціалу у контексті архетипіки українського соціуму, громадянського потенціалу соціальних медіа як чинника раціоналізації державного управління в Україні тощо. На жаль, через політичну ситуацію не всі змогли бути присутніми особисто.

Перша панель розпочалася з виступу д-ра. держ. упр., пров. наук. співробітника НІСД при Президентові України Олексія Валецького на тему «Культурна політика як основа стратегії модернізації українського суспільства». Доповідач переконливо довів, що динамічний розвиток культури має ключове значення для успішної модернізації України, а отже, успішною трансформація може бути тільки тоді, коли супроводжується ефективною політикою держави в духовній і культурній сфері.

Наступний доповідач – д-р. соціол. н., проф., засл. діяч науки і техніки України, проф. НАДУ при Президентові України Марія Пірен у своєму виступі «Проблеми архетипіки в контексті елітизації кадрової політики та державного управління» зосередила увагу на проблемах формування нового мислення у еліті, яка прийде в державне управління та займатиме керівні посади, виходячи з тих проблемних завдань, які стоять перед Україною в процесі модернізації та реалізації реформ.

У доповіді наступного учасника – аспіранта кафедри національної безпеки НАДУ при Президентові України Володимира Ганяка «Панівні архетипи української культури як запорука дієвості самоорганізаційного механізму безпеки народу» піддано соціально-історичному аналізу і класифікації, згідно з відповідними періодами універсального епохального циклу, домінуючі архетипи української культури.

Завершила роботу панелі № 1 доповідь к. держ. упр., докторантки НАДУ при Президентові України Тетяни Бельської на тему «Архетипні концептуальні засади становлення і розвитку глобального громадянського суспільства», в якій авторка вказала на циклічність становлення і розвитку громадянського суспільства в різні періоди соціально-історичного розвитку та визначила особливості формування архетипових структурних елементів громадянського суспільства.

Роботу **другої панелі** відкрила к. політ. н., незалежний дослідник Катерина Меркотан з доповіддю «Архетипи влади і сучасна демократія», в якій розглянула проблеми демократичного розвитку України у світлі використання архетипів влади українськими політиками для досягнення своїх політичних і особистісних цілей.

Незалежний дослідник зі Львова Тарас Плахтій у доповіді «Організаційні інструменти архетипного управління соціальними системами» презентував авторську методику групових обговорень у форматах двовимірної та тривимірної динамічних мереж.

Виступ к. філос. н., доц., завідувача лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Олени Суший був присвячений темі «Соціокультурні відмінності та практики регіональної реінтеграції в сучасній Україні: архетипний підхід». Доповідач акцентувала на важливості припинення спекуляцій навколо етно- та соціокультурних розбіжностей регіонів України та в дусі Джеймса Адамса зазначила, що сьогодні Україні як ніколи потрібна власна українська мрія про країну, де життя кожної людини буде кращим, багатшим і повнішим, де у кожного буде можливість отримати те, на що він заслуговує.

Завершила роботу панелі № 2 доповідь к. філолог. н., доц. Криворізького педінституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» Наталії Яременко та ст. викладача, психолога Криворізького окремого підрозділу ЗІЕІТ Оксани Ходорковської «Архетип «дім» як репрезентант екзистенціального аспекту етнокультурної свідомості українця». В ній учасниці розглянули сутність архетипу «дім» («хата») як важливого соціодуховного феномена етнокультурної свідомості української нації та той вплив, який він чинить на державотворчі процеси.

Також свої доповіді представили учасники II Міжнародного конкурсу молодих науковців «Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики». В цьому році на II Міжнародний конкурс молодих науковців було подано 14 наукових доповідей. Найкращі були відмічені спеціалістами незалежної групи експертів. Переможцями конкурсу стали: 1 премія – Віктор Віліжинський, аспірант ОРІДУ НАДУ при Президентові України; 2 премія – Кирило Городничев, слухач магістратури ХНЕУ імені Семена Кузнеця; 3 премія – Олександра Цехановська, слухач магістратури Національного університету «Києво-Могилянська академія». Заохочувальними грошовими преміями були відзначені конкурсні доповіді аспіранта Сумського державного університету Віталія Омеляненко, слухачки магістратури ХНЕУ імені Семена Кузнеця Каріни Козлової та аспірантки Білоруського державного закладу освіти «Академії післядипломної освіти» Оксани Борисевич. Заохочувальними грошовими преміями відзначено також доповіді основних учасників ТСМ: незалежної дослідниці з Польщі Катерини Меркотан, головного наукового співробітника НІСД при Президентові України Олексія Валецького та аспіранта НАДУ при Президентові України Володимира Ганяка.

Тематичну частину семінару підсумувала загальна дискусія, у перебігу якої основні учасники та конкурсант V Теоретико-методологічного семінару сфокусували увагу на актуальних питаннях українського сьогодення, а саме: 1) Що робити з Майданом? 2) Як об'єднати Україну? 3) Стратегія виходу України із системної кризи? Дискусія відбувалася у форматі тривимірної динамічної мережі, методику якої розробив незалежний дослідник зі Львова Тарас Плахтій. За результатами обговорень було сформульовано практичні рекомендації органам законодавчої та виконавчої влади.

У ході роботи семінару було презентовано веб-сайт¹ та електронне видання наукових здобутків Української школи архетипіки.

Матеріали V Теоретико-методологічного семінару за міжнародною участю «Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики» розміщено у двох збірниках: 1) фаховому журналі «Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління : спец. вип. – X. : ДокНаукДержУпр, 2014. – № 2 (18). – 214 с.» та 2) «Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики : зб. наук. пр. переможців і кращих авторів Другого міжнародного конкурсу молодих учених; Київ, 13 червня 2014 р. / за ред. Е.А. Афоніна, Г.Л. Рябцева. – К. : Псіхея, 2014. – 120 с.»².

¹ Див.: <http://usarch.org/>.

² Див.: http://www.academy.gov.ua/anons/st_uk.pdf.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

*У Теоретико-методологічного семінару за міжнародною участю
«Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики»*

За результатами роботи у форматі динамічної мережі однотипних профільних груп учасників V Теоретико-методологічного семінару, узгодження їх спільних підходів та розбіжностей у рішеннях відповідно до поставлених запитань, було вироблено наступні пропозиції органам влади України та органам місцевого самоврядування.

ЩО РОБИТИ З МАЙДАНОМ?

(рекомендації першої групи динамічної мережі)

1. Перетворити Майдан на символ відродження української нації, який відродив стародавній архетип «віче» як систему державного управління на території України.

Майдан має стати:

- а) культурно-меморіальним, мистецьким і духовним центром збереження історичної пам'яті та розвитку й освіти нації. Інфраструктурно це реалізується через утворення: пішохідної зони на Майдані; Меморіалу загиблим «Небесної сотні» та мирним мешканцям Сходу та Півдня України; «Публічного майданчику з відкритим мікрофоном» для дебатів, комунікацій представників влади та громадян України; Етнографічного музею Майдану; Відкритого університету для публічних лекцій, виступів представників творчої та наукової еліти; Дитячого центру демократичної просвіти, виставкових галерей тощо;
  - б) місцем публічного звіту влади перед людьми за свою діяльність; ця пропозиція має знайти своє відображення у відповідних нормах, що стосуються контролю громадськості за діями влади.
2. Розробити комплексну програму соціальної та соціально-психологічної реабілітації (ресоціалізації та соціальної адаптації) учасників Майданів. Для цього необхідно в найкоротші строки:
- а) здійснити відповідне соціально-психологічне та комунікативне дослідження тих, хто залишається на Майдані;
  - б) запустити процеси ресоціалізації та реабілітації тих учасників, які мають серйозні фізичні та психологічні травми, отримані під час подій у листопаді – лютому 2014 р., кризи ідентифікації та сенсу життя;
  - в) сформувати Центри соціальної та психологічної допомоги для здійснення психодіагностики та надання соціально-психологічної допомоги учасникам протестних дій, підготовки їх до повернення у «світ без війни».
- До цих процесів залучати як державних службовців, котрі опікуються соціальною сферою життєдіяльності суспільства, так і волонтерів, соціологів, психологів, психотерапевтів тощо.
3. Спрямувати набутий майданівцями досвід громадської самоорганізації на «мирні справи» та розвиток місцевого самоврядування. У разі крайньої соціальної напруги навколо Майдану, її можна нейтралізувати шляхом залучення активістів до участі у громадських радах, до створення осередків громадського контролю за діяльністю органів влади.
4. Розробити та реалізувати систему демократичної просвіти через канали ЗМІ, освітні заклади, громадські організації тощо, спрямувавши її на об'єднання країни, роз'яснення важливості збереження її цілісності, артикуляції національної ідеї та укріплення оптимізму

- громадян (технологічно це реалізується через серію інформаційних кампаній органів державної влади та громадських організацій в ЗМК, коли учасники дискусій пропагують відповідні ідеї, наприклад ідеї проекту „Омріяна Україна” О. Толкачова).
5. Забезпечити системну, реалістичну, відкриту та прозору, соціально відповідальну державну політику. Реформувати систему державного управління відповідно до демократичних стандартів та вимог громадян, знищити корупційні схеми, відділити бізнес від влади, розмежувати адміністративні та політичні посади на державній службі, змінити систему виборів до законодавчого органу влади, ідеологізувати політичне життя партій.
  6. Імплементувати символи Майдану в ідейну та нормативну основу національного права.

ЯК ОБ'ЄДНАТИ УКРАЇНУ?

(рекомендації другої групи динамічної мережі)

Для створення необхідних умов для консолідації суспільства, з метою подолання проявів сепаратизму й радикалізму, беручи до уваги зростання міжрегіональних відмінностей і набуття важливого значення регіонів у сучасній демократичній державі, спираючись на фундаментальне значення культурно-ціннісних засад для життя суспільства, забезпечення повноти розвитку його сучасного та майбутнього національного життя пропонуємо органам державної влади та органам місцевого самоврядування:

1. Започаткувати процес національно-духовного очищення та зрощення нової природи свідомості, що спирається на ментальні особливості нації, її національно-культурну єдність і духовний суверенітет. Основою такого процесу має стати:
  - а) відродження гуманістичних українських народних цінностей і традицій;
  - б) розвиток духовного життя національних меншин, захист їхньої етнічної, мовної, релігійної та в цілому культурної самобутності.
2. Зосередити увагу на становленні та поширенні в суспільстві поваги до соціокультурних особливостей людей з різних регіонів країни. Цей імператив має стати основою зростання культури миру та ствердження ідеалів толерантності, довірчості, солідарності через культуру й освіту, у тому числі шляхом:
  - а) створення розгалуженої мережі освітніх, науково-культурних і бізнес-комунікацій серед учнівства, студентства, науково-професійного та бізнес-середовища на всіх рівнях та у всіх регіонах країни;
  - б) запровадження мораторію на актуалізацію «контраверсійних питань» історичної пам'яті, мови, релігії тощо під час виборів і війни та формування у громадській свідомості установки невідворотності відповідальності за нехтування шляхом комплексного їх здійснення із застосуванням правових, політичних, інформаційних та інших заходів.
3. Відмовитися від спекуляцій та маніпулювання історичними фактами на користь вироблення розуміння історії як історичної альтернативи. Тож, підготовка підручників з історії може розроблятися через залучення науковців з різних регіонів та Інституту національної пам'яті країни.
4. Здійснити заходи, спрямовані на налагодження й розвиток комунікацій між владою та суспільством через підписання суспільних угод, створення майданчиків для суспільних діалогів, використання електронної демократії, місцевих референдумів тощо.
5. Виробити оптимістичну українську мрію, план дій та створити позитивні меседжі розвитку суспільства та держави.

6. Забезпечити умови для справедливого «соціального ліфту» через використання електронної демократії, підзвітності виборних і посадових осіб, обмеження строку їх перебування на посадах.

СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ УКРАЇНИ З СИСТЕМНОЇ КРИЗИ

(рекомендації третьої групи динамічної мережі)

1. Формування Стратегії має розпочинатися з визначення **суспільно прийнятої** Мети розвитку України в осяжному майбутньому.
2. Визначення Мети і Стратегії її досягнення (Дорожньої карти) має відбуватися відкрито, прозоро та доступно для безпосередньої участі всіх зацікавлених громадян.
3. Забезпечити прозорість, доступність і високий науковий рівень результатів має «Національна ІТ-платформа», яка модерується Експертною групою визнаних наукових і громадських авторитетів. Програмним прототипом такої платформи може стати німецька платформа «**LiquidFeedback**», що перекладена українською мовою навесні 2014 р., або інша подібна платформа.
4. Ключовим – громадянським інструментом реалізації Дорожньої карти має стати держава мережаної (електронної) демократії, котра прийде на заміну чинної традиційної державної конструкції (вертикальної представницької демократії).
5. Першим кроком формування Мережаної демократії має стати впровадження (на основі електронного голосування) **Персонального мандату** як правового **інструменту забезпечення політичної відповідальності** обраних осіб. Ця правова новація передбачає реальну можливість для кожного виборця в будь-який момент відкликати свій голос, що був поданий під час виборів депутатів, партій, сільських, селищних, міських голів та інших обранців до завершення їх каденції (<http://www.3republic.org.ua/ua/ideas/11613>).
6. Впровадження Персонального мандату зумовлене потребою легітимації державних органів **зادля громадянського миру**, необхідності вирошування взаємодовіри в суспільстві як основи соціального капіталу України (Тертичний О. Україна майбутнього: сценарій позитивного перебігу подій / О. Тертичний [Електронний ресурс] // Pro Futuro. – 2013. – № 1. – С. 56–59. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/public/File/Pro%20Futuro/block.pdf>).
7. Персональний мандат як соціальний ІТ-інструмент сприятиме становленню **прозорості** соціуму в цілому і публічних осіб зокрема. Прозорість застосування ПМ і його результатів приведе до **«примусової чесності»** обраних. В умовах мережаного суспільства чесність поступово стане побічним ефектом новітніх технологій.
8. Таким чином визначаються дві найважливіші складові Стратегії: форсований розвиток ІТ-технологій, які несуть прискорення відкритості та невід’ємної від неї **чесності** – тобто, сприяють підвищенню моральних стандартів суспільства.
9. Мережана демократія вмикає «соціальні ліфти», доступність «сродної праці» (за Г. Сковродою), що припинить відплив мізків з країни, забезпечить розвиток свободи творчості, а також принесе прискорення продуктивності праці побічним ефектом.
10. Зростання продуктивності праці принесе також поліпшення інвестиційного клімату та прискорений розвиток новітніх технологій, що слугують локомотивом економічного розвитку.
11. Подвійна «тяга» продуктивності дозволить вирішити застарілі соціальні та екологічні проблеми. Соціально-економічне зміцнення держави піднесе міжнародний авторитет, привабливість України та оборонний потенціал.

12. Новітні технології підвищують загальну виробничу культуру, а також прискорюють формування креативного/відповідального класу за рахунок розвитку е-праці, фрилансеризму, самозайнятості, дистанційних форм роботи.
13. Інші аспекти Стратегії та її конкретизація логічно впливають із зазначеної концепції.

***О.В. Суший**, к. філос. н., доцент,
завідувач лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,*

***Т.В. Бельська**, к. держ. упр., доцент,
докторант кафедри державної політики та управління політичними процесами
Національної академії державного управління при Президентові України,*

***О.В. Тертичний**, незалежний дослідник,
редактор веб-сайту «Е-демократія»*